

Hulki Aktunç'un "Madi Hayat In The Dark" Adlı Öyküsünde Argo¹

Sevda KAMAN²

Özet

Şiir, roman, öykü, deneme gibi farklı türlerde eserler kaleme alan Hulki Aktunç'un edebî karakterini oluşturan unsurların başında dil hassasiyeti gelir. Kadıköy sokaklarının çok kültürü ortamında temellerini attığı argo birikimini *Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)* ile kamusal düzleme aktaran sanatçı için argo, dillerin kardeşliğidir. Hulki Aktunç argoya hâkimiyetini yalnızca sözlük hazırlayarak değil, bazı eserlerinde dil ve kurgunun odağına argoyu yerleştirerek de gösterir. Çalışmada Hulki Aktunç'un babasıyla tartışıp evden kovulan ve parasız kalan bir gencin yağmurlu bir gecede yalnızlığının sokak diliyle anlatıldığı "Madi Hayat In the Dark" adlı öyküsünde argo üzerinden inşa edilen dil üzerinde durulacaktır. Bu çalışmada amaç Hulki Aktunç'un diğer öykülerinde ve romanlarında çok fazla yer bulmayan argonun, "Madi Hayat In the Dark" adlı öyküde "ana unsur" olarak yer aldığını ortaya koymak ve öyküdeki argo sözcükleri incelemektir. Çalışmada öykünün tüm söz varlığı incelenecek, Hulki Aktunç'un leksikograf kimliğinin öykülerine etkisi tespit edilecektir. Çalışmanın sonunda öyküde yer alan argo sözcüklerden hareketle hazırlanan öykünün tanıklı argo lügatçesine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hulki Aktunç, argo, *Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*, öykü.

Slang In Hulki Aktunç's Story "Madi Hayat In The Dark"

Abstract

One of the most prominent characteristics of Hulki Aktunç, who authored different types of literary text like poem, novel, short story, essay etc., is his linguistic sensitivity. He had a repertoire of slang terms which he composed across the streets of Kadıköy and transmitted to public sphere through his work *The Great Slang Dictionary (Büyük Argo Sözlüğü)*. Slang is for him the fraternity of languages. Hulki Aktunç shows his mastery of slang not only by compiling the dictionary but also by placing slang on the center of language and plot in some of his works. This study deals with the relationship between the language based on slang terms in his short story "Madi Hayat in the Dark" such. The short story is about the loneliness of a young man who went broke and was kicked out of the house on a rainy night after quarrelling with his father. The aim of this study is to reveal that argon, which does not find much place in Hulki Aktunç's other stories and novels, is the main element of the story called "Madi Hayat In the Dark" and to examine the slang words in the story. In this study, the vocabulary used in the short story will be explored, and it will be interpreted how Hulki Aktunç's identity as a lexicographer affected his fictions. At the end of the study, the witnessed slang dictionary of the story prepared from the slang words in the story will be included.

Keywords: Hulki Aktunç, slang, *The Great Slang Dictionary (Büyük Argo Sözlüğü)*, short story.

¹Bu makale 18-20 Eylül 2019 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (Congist' 19)'nde sunulmuş olan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, skaman@bartin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8167-8961

GİRİŞ

Yazar, şair, ressam, reklamcı, düzeltmen Şükrü Hulki Aktunç (1949-2011), üç çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olarak İstanbul Kadıköy’de 27 Ocak 1949 tarihinde dünyaya gelir. Doğum yerinin İstanbul’u İstanbul yapan agoralardan biri olan Kadıköy olduğunu belirten Aktunç, “Küçük Bir Mahallenin Büyük İnsan Coğrafyası” başlıklı yazısında Osmanağa mahallesinde geçen çocukluğunu, Osmanağa camisindeki iyi hafızlardan Arapça dinlediğini, diğer taraftan Kadıköy çarşısının iki yanındaki Rum ve Ermeni kiliselerinde arkadaşlarıyla evlilik ve ölüm törenlerini izlediklerini, Yeldeğirmeni’ndeki sinagoga gittiğini, dolayısıyla Ermenice, Rumca, İbranice gibi dillere aşina olduğunu, evlerinde Sudanlı bir hanımı misafir ettiklerini, babasının dükkânında Yemenli yatalak bir adam olduğunu, ev sahibinin Tatar, komşularının zenci, fırıncı ve terzilerinin Rum, pastane sahibinin Bulgar, birlikte maydanoz, dereotu sattığı arkadaşlarının Kürt, kitapçısının Alman olduğunu, rıhtımdaki Çingene çergilerini aktarmıştır (2014, s. 389-390). Hulki Aktunç’un çocukluk anıları ellili yıllardaki Kadıköy’ün çok dilli, çok dinli yapısının ve zengin kültür dokusunun, kozmopolit bir şehrin büyük insan coğrafyalı semtinde geçen çocukluğunun dil algısını şekillendirdiğini göstermektedir. Argoyla küçük yaşlarda Kadıköy çarşısında tanışan Aktunç, Türkçenin en kapsamlı argo sözlüğünü yazarak yaşadığı şehrin hakkını veren yazarlardan biri olmuştur.

Çalışmada Hulki Aktunç’un argo ile ilişkisine ve *Büyük Argo Sözlüğü*’ne değinildikten sonra Aktunç’un Yapı Kredi Yayınlarından çıkan *Toplu öyküler II* (2000) başlığında toplanan *Bir Yer Göstericinin Hayatı* öykü kitabında yer alan “Madi Hayat In The Dark” adlı öyküdeki argo kullanımı üzerinde durulmuş; öyküden tespit edilen argo sözcüklerin ait oldukları alan argoları tespit edilmiş; öykünün tanıklı argo lügatçesi hazırlanmıştır. Öykünün argo lügatçesinde argo sözcüklerin öyküde geçen anlamları verildikten sonra tanık cümleler aktarılmış; sözcüğün öyküde geçtiği sayfa ve satır numarası parantez içinde belirtilmiştir. Argo sözcüklerin tanımlarında *Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)* dışında Ferit Develioğlu’nun *Türk Argosu* adlı sözlüğünden ve *Türkçe Sözlük*’ten (TDK) yararlanılmıştır. Ayrıca öykünün dili hakkındaki diğer tespitlere de yer verilmiştir.

“Madi Hayat In The Dark” adlı öyküde babası tarafından evinden kovulan ve beş parasız kalan bir gencin geçirdiği kötü bir gece anlatılmaktadır; nitekim argo bir sözcük olan *madi* “olumsuz, kötü, berbat” (Aktunç, 2014, s. 206) anlamlarına gelmektedir. Bu kötü gece aslında gencin hayatını da temsil etmektedir. Öykünün başkışisi ve anlatıcısı, babasıyla tartışıp annesinin araya girip yalvarmasına rağmen evden kovulmuş; sevdiklerinden (arkadaşından, teyzesinden, sevgilisinden) medet ummuş ancak yağmurlu bir gecede yapayalnız ve evsiz kalmıştır. Öykünün çalışmaya konu olmasını sağlayan özelliği Hulki Aktunç’un diğer öykü ve romanlarına nazaran argonun metnin merkezinde yer alması ve *Büyük Argo Sözlüğü*’nde bu öykünün tanıklığından yararlanılmasıdır.

1. Hulki Aktunç'un Argo ile Tanışması ve *Büyük Argo Sözlüğü*

Hulki Aktunç kendisi için Kadıköy'ün ayrı bir yeri olduğunu "Benim ülkem İstanbul değil, Kadıköy." (Söğüt, 2004, s. 14) sözleriyle ifade etmiş, kendisini *Kadıköy'öğlü* olarak nitelendirmiştir. *Bir Kadıköy'öğlü* kitabında Kadıköy'ün tarihle, insanla birikmiş, bileşmiş kolektif bir aurası, bir ruhu olduğunu ifade etmiştir (Aktunç, 2009, s.22). Nitekim evlendiğinde de Avrupa yakasında çalıştığında da çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği Kadıköy'den taşınmayı düşünmemiştir. Haluk Öner, roman ve hikâyelerinde olmasa da anı ve söyleşi kitaplarında Aktunç'un Kadıköylülük kimliğine sıkça değindiğini belirtmiştir (2019, s. 242).

Kadıköy çarşısında dillerin içine doğmayı büyük bir şans olarak gördüğünü "Kadıköy çarşısı bir diller yelpazesiyse, diller ormanıya karşılaştığım bir yerdi ve benim için inanılmaz bir şanstır." (Kıraç, 2008, s. 19) sözleriyle dile getirmiştir. Hulki Aktunç, "dillerin kardeşliği" olarak tanımladığı argoyu da Kadıköy çarşısında tanımuş; çay ocağında çalışması, maydanoz-dereotu satması, gazete dağıtması yani küçük yaşlarda çalışmaya başlaması argoyla ilişkisini kuvvetlendirmiştir. Yine işportacılık, ayakkabı boyacılığı, mobilyacılık ve kıraathane işletmeciliği gibi işlerle uğraşan esnaf babasının da argo dağıtıcısının zenginleşmesine katkısı vardır. Yıllar sonra Rıza Kıraç ile yaptığı bir söyleşide babasının çalıştırdığı kıraathanenin ve müşteri dokusunun kendisinde dehşet verici iz bıraktığını belirtmiştir (Kıraç, 2008, s. 17).

Aktunç "Dilin yüz bin olanağı varsa yüz binini de bilmek için bütün yaşamımı vermekten kaçınmam" diyecek kadar dile tutkuludur ve bu tutkuyu bir hastalık olarak görmüş, kendisini dil hastalığına tutulmuş bir "Türkçe-manyak" olarak tanımlamıştır:

"Türkçe-manyak" bir adamla karşı karşıyasın. Böyle bir adam şunu tabi ki göz önünde tutacaktır: Sosyalisttir, yazmaktadır ve kendi formunu, dilini, biçimini getirecektir. Hazır söyleme yüz vermeyecek, hatta yıkmaya çalışacaktır hazır söylemi... Her derde deva bir dil yoktur. Otu da boku da aynı dille anlatamazsın gibi... Yahut okulla genelevi aynı dille anlatamazsın gibi... Aynı biçimle anlatamazsın. Bu yüzden öykülerimi özünün gerektirdiği yeni bir biçimde yazmaya çalıştım" (Kıraç 2008: 163).

Aktunç'un çok dilli çocukluğu ve sokak kültürüyle beslenmesi dil algısını etkilemiş; bunu "Romanlarımda, öykülerimde, şiirlerimde dil benim en önemli malzemem olduğu için, geçmişimizdeki dil hazinelerini çocukluğumdan beri yuttuğum, değerlendirmeye çalıştığım için, yazdıklarımı, öykülerimi bu çabaların belirlememesi imkânsız." (Aktunç, 2014, s. 153) sözleriyle ifade etmiştir. Aktunç'un Kadıköy'deki çocukluk yılları sadece edebî eserlerine değil, yıllar sonra yazacağı Türkçenin en hacimli argo sözlüğü olan *Büyük Argo Sözlüğü*'ne de zemin hazırlamıştır. Zira Türkçenin argosuna ödünç veren dillerden bir kısmıyla küçük yaşlarda tanışmıştır. Aktunç, yakın çevresinden de *Büyük Argo Sözlüğü*'nü yazması yönünde telkinlerde bulunulduğunu, «Amcamın, babamın, ağabeylerimin, içine doğup büyüdüğüm, çok-dil ile özgün argoyu tanıya tanıya yaşadığım Kadıköy'ün çarşı aga'larının ve oradaki kanka'larımın bana 'Bak elin kalem tutuyor, yaz istersen bunları, kaybolup gitmesin'» (Aktunç, 2014, s. 21) dediklerini aktarmıştır. Aktunç, Türkçede argonun söz varlığına yönelik çalışmaların az ve yetersiz

olmasının kendisini bir argo sözlüğü hazırlamaya yönelttiğini; Ferit Develioğlu'nun "Türk Argosu" adlı sözlüğünü eleştirmekle başlayan çabasının bir sözlüğe dönüşme eğilimi gösterdiğini ifade etmiştir (2014, s. 381).

Edebî bir eseri okur gibi sözlük okuyan ve *Meydan Laurosse'*de önce düzeltmen, sonra da redaktör olarak çalışan Hulki Aktunç, Sedef Kabaş ile gerçekleştirdiği bir televizyon programında dile olan borcunun bir kısmını *Büyük Argo Sözlüğü'*nü yazmakla ödediğini; «bütünsel edebiyat insanı» olduğunu; günlük, şiir, anı, eleştiri, deneme, öykü, roman yazdığını ancak *Büyük Argo Sözlüğü'*nü yazmakla bilimsel anlamda bir leksikograf sayılmayacağını belirtmiştir (<https://www.youtube.com/watch?v=xEzluUgubCs>).

Filiz Bingölçe'nin *Kadın Argosu Sözlüğü'*ne yazdığı "Bir Sözlük Üzerine Sözcükler" başlıklı sunuş yazısında Aktunç, sözlük yazarlarının söz ve bilgi kaynaklarında gördükleri eksikliği kendilerince gidermek, somutlamak ve artık yitmeyecek biçimde ortaya koymak istedikleri için sözlük yazdıklarını ifade etmiş; sözlük yazmanın bir tür çılgınlık olduğunu dile getirmiştir:

"Kişinin tek başına sözlük yazması, sözlük üretmesi desem daha doğru, tatlı bir tür çılgınlıktır. Dilsel çıldırı da, başta o dili konuşanlar ile yazarlar, daha başka bütün diller için çok önemli katkılar sağlayabilir. Daima. Sözlük yazma, bir merak ile başlar, bir sonuca varamama umutsuzluğuyla sürer, direnme, güçlüklerle savaşıma duygusunu yaşatır ve bu sürece yenilmezseniz, bir gün bakarsınız, işte sözlük karşınızdadır. İyi de, şimdilik, sizin sözlüğünüzdür o... Sözlük, sözcükler ve sözler, aslında bitmediğini, bitmeyeceğini duyumsatsa da, size bir süre için teslim olmuştur artık. Şimdilik." (2001, s. 4).

Tanıklı ve etimolojik bir çalışma olan 5318 maddebaşı, 7345 tanım, 4000 tanık cümleden oluşan *Büyük Argo Sözlüğü'*nü Tietze *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati'*nin birinci cildindeki *abanmak* maddebaşına karşılık verdiği açıklamalarda "Aktunç, bugün mevcut olan en büyük ve en iyi argo sözlüğünü ortaya koydu, açıklamalarındaki itina ve kaynaklardan verdiği misaller çok değerlidir. Ondan sonra çıkan Özel (1993) ve Püsküllüoğlu (1996), Aktunç'un eserine hemen hemen hiçbir şey ilave edemediler" (2002, s. 71) sözleriyle taltif etmiştir. Alman Türkolog Jens Peter Laut, *Zur Sexulen Lexikdes Türkeitürkischen* adlı çalışmasında *Büyük Argo Sözlüğü'*ne sık sık başvurduğunu belirtmiş ve çalışmasını Aktunç'a ithaf etmiştir (2005, s. 1). Robert Dankoff da yine *Evliya Çelebi Lügati'*nda *Büyük Argo Sözlüğü'*nden yararlanmış (2008, s. 290; Akt. Aktunç, 2014, s. 63). Gülden Sağol Yüksekaya, Türkçenin argo sözlüklerini incelediği çalışmasında Aktunç'un sözlüğü için şu açıklamalarda bulunmuştur:

"İlk baskısı 1990'da, ikinci baskısı ise 1998'de yapılan sözlük şimdiye kadar yayınlanan sözlüklerin içinde en kapsamlısıdır. Bu sözlük hazırlanırken önceki argo sözlüklerinin yanı sıra gazete, dergi, kitap taraması yapılmış, ayrıca gözlem ve görüşmeler neticesinde elde edilen malzeme de bunlara ilave edilmiştir. Maddelerin hemen hemen hepsi için tanık cümleler yer almaktadır. Aktunç'un da belirttiği gibi sözlükte yer yer jargon, kaba dil, küfür de yer almıştır (s. 22). Bu sözlükte her madde için şu yol izlenmiştir: Madde başı kelime, türü (isim, sıfat, zarf vb.), biliniyorsa kaynağı, anlamı, tanık cümlesi, varsa diğer kullanım şekilleri. İki kısım halinde düzenlenen sözlüğün ikinci kısmı "Kavramsal Dizin" e ayrılmıştır." (2002, s. 82).

Büyük Argo Sözlüğü yurt içinde ve yurt dışında büyük ilgi görmüş, Mart 2019'da 12. baskısı çıkmıştır. Sözlüğün son baskısındaki tanıtım yazısında şu ifadelere yer verilmiştir:

"Alanında ilk ve tek "tanıklı ve etimolojik" çalışma olan *Büyük Argo Sözlüğü*'nün yeni baskısı –madde başlarına 618 katkıyla, - tanımlara 812 katkıyla, - tanık cümlelere 703 katkıyla ve bütünüyle gözden geçirilerek ilginize sunuluyor. Sözlük, "dünyanın en iyileri"nden... Toplam 5237 madde başı, 7290 tanım, 3960 tanık cümleden oluşan *Büyük Argo Sözlüğü*, eşsiz bir "argo antolojisi" niteliği de taşıyor. Önemli bir başvuru kaynağı olmasının yanı sıra, baştan sona okunacak keyifli bir yapıt. Coğrafyamız insanının ruhsal, cinsel, toplumsal yapısı ve bakışını tarihten bugüne doğrudan yansıtan bir kaynak... Türkçenin "dillerarası" ilişkilerine büyük bir ayna. Dilimizin ustalarından (ve sözlük/sözcük okuma "hasta"larından) Hulki Aktunç, bu yapıtla yaklaşık 16 yıl uğraştı." (<http://kitap.ykykultur.com.tr/kitaplar/buyuk-argo-sozlugu-taniklariyla>).

Aktunç *Büyük Argo Sözlüğü*'nün "Önsöz 2" başlıklı yazısında yaklaşık otuz yıldır bu sözlükle uğraştığını, kendisi bitmedikçe sözlüğünün de bitmeyeceğini ifade etmiştir (2014, s. 21). Aktunç sözlüğün her baskısında sözlüğe katkılar yapmasını da argonun şifreli bir dil olduğu için gizliliği kaybolan, şifresi çözülen sözcüklerin yerine yenilerini üretmesine bağlamaktadır (2014, s. 408).

2. "Madi Hayat In the Dark"ta Argo

Aktunç'un eserlerinde argonun "otantik bir şekilde" bulunduğunu aktaran Vahapoğlu, argonun "Madi Hayat In the Dark" için öykü, "Yer Altı Destanları" için şiir biçiminde vücut bulmuş en rafine hali olduğunu ifade etmiştir (2019, s. 8). Bu çalışmada yazarın argoya hâkimiyetini gösteren "Madi Hayat In the Dark" (2000, s. 99-101) adlı öyküsü ele alınmıştır.

"Madi Hayat In the Dark"ta büyük harf ve noktalama işaretlerini kullanmayan yazar, babasıyla tartışıp evden kovulan beş parasız kalmış bir gencin yağmurlu bir gecede yalnızlığını baştan sona sokak diliyle ve argodan yararlanarak anlatmıştır.

Aktunç, argoyu "belirli nesne, olgu, eylemlerin başkalarından gizlenmesi için icat edilmiş ve bence dildeki insan dehasının en önemli ürünlerinden birisidir." şeklinde tanımlamıştır (2014, s. 408). Dilin en geniş argo hazinesinin o dilin metropolünde doğup geliştiğini, yüzlerce dil çiçeğinin her mevsim açtığı metropollerin argolar için en elverişli ortam olduğunu ifade etmiştir (Aktunç, 2014, s. 383). Ferit Develioğlu'na göre büyük şehirlerin sosyal özelliklerinden biri olan argo, genişliği, büyüklüğü ve kalabalığı dolayısıyla en çok İstanbul'da rağbet bulmuştur (1980, s. 32). Aktunç, Türkçede özel olarak İstanbul'da argonun yaratıldığı, üretildiği temel grup alanların dökümünü yapmış, sözlüğünün önsözünde genel ve alan argosu kavramlarını önermiş, Türkiye alan argosunun on sekiz oluşum alanını yakınlıkları açısından "suç dünyası, kapalı dünyalar, azınlık dünyası, cinsel dünya, alışveriş dünyası, spor dünyası" şeklinde 6 öbekte sıralamıştır (2014, s. 9). Aktunç'un "genel" ve "alan argosu" kavram önerileri literatürde kabul görmüş, sık sık kullanılmıştır. Nevzat Özkan bu tasnife "inanç dünyası (dinî grupların ve fikir gruplarının argosu) ve iletişim dünyası (radyo ve televizyonlarda

program sunan sunucuların veya disk jokeylerin argosu, internet, telefon ve mektup arkadaşlarının argosu vb.)” alan argolarını dâhil etmiştir (2002, s. 26-27).

Suç dünyası alan argosu “hırsız, dolandırıcı, yankesici argosu; uyuşturucu (kaçakçılığı, satıcılığı, kullanıcılığı); kumar (kumarhane, kumarbaz) argosu; kabadayı (bıçkın, külhanbeyi, serseri) argosu; dilenci argosu” olmak üzere beş öbekten; azınlık dünyası alan argosu “etnik azınlıklar argosu; göçmen argosu” olmak üzere iki öbekten; cinsel dünya alanı argosu “cinsel ve kadın argosu; eşcinsel argosu; fuhuş (genelev, fahişe, genelev müşterisi) argosu” olmak üzere üç öbekten; kapalı dünyalar alan argosu “hapisane, tutukevi (mahpus, tutuklu) argosu; yatılı okul, okul (öğrenci, öğretmen) argosu; kışla (asker) argosu; denizcilik (denizci) argosu” olmak üzere dört öbekten oluşmaktadır (Aktunç, 2014, s. 9). “Madi Hayat In the Dark” adlı iç monolog tekniğiyle yazılan öyküde genel argonun yanında suç dünyası alanından serseri argosuna ve uyuşturucu argosuna, cinsel dünya alanı argosuna, kapalı dünyalar alanı argosundan öğrenci argosuna, azınlık alan argosundan göçmen argosuna dair sözcükler kullanılmıştır. Buna göre öyküdeki *çekmek*, *hapçı*, *uçmak* sözcükleri suç dünyası alan argosundan uyuşturucu argosunu örneklemektedir. Öyküdeki *moruk*, *zarvo* sözcükleri azınlık dünyası alan argosundan göçmen argosuna örnek iki sözcüktür. Öyküde sadece *atlamak* sözcüğü cinsel dünya argosuna örnek gösterilebilir. Kapalı dünyalar alan argosundan öğrenci argosunu ise *çakmak* sözcüğü örneklemektedir. Öyküde yer alan diğer sözcükler genel argoya ve suç dünyası alan argosunun kabadayı (bıçkın, külhanbeyi, serseri) argosuna dairdir. Öyküde kabadayı (bıçkın, külhanbeyi, serseri) argosuna dair sözcükler ağır basmaktadır çünkü öykünün başkışisi toplumdaki ve ailesinden dışlanmış bir serseriye temsil etmektedir.

Öyküde argo ile anadil arasındaki geçişmeyi (ozmoz) örnekleyen argo sözcükleri ise şunlardır: *Annamak* (anlamak), *atmak*, *çakmak*, *çalıştırmak*, *çekmek*, *dandik*, *hayatı kaymak*, *takmak*, *toz olmak*, *tüymek*, *yemek*. Aktunç, argo ile anadil arasındaki geçişmeyi *dandik* sözcüğü üzerinden açıklamış; önceleri “kötü nitelikli uyuşturucu madde, paspal, niteliksiz” anlamında kullanılan *dandik* sözcüğünün uyuşturucu argosunda kullanıldığını; daha sonra şifresinin çözülmesiyle “sahte, düşük nitelikli” anlamıyla genel argoya ve genel dile geçtiğini ifade etmiştir (2014, s. 410).

Büyük Argo Sözlüğü’nde “*ayaklarına yatmak* (51), *çakmak* (78), *çalıştırmak* (79), *duvar* (100), *fatihli* (114), *kelek* (177), *kesik* (177), *madi* (206), *madiden* (206), *takmak* (276), *takılğan* (276), *tüymek* (295), *uçmak* (297), *zarvo* (319)” sözcüklerinde bu öykünün tanıklığından yararlanılmıştır:

ZARVO i. (çing. *zervo*, “sol”dan?) Polis, polis memuru: “...hani bi ıssızlık ki zarvolar bile devriye gezmiyo ben elbet yarın bu herifi bulurum dedim ama gece napıym...” (Hulki Aktunç, **Madi Hayat in the Dark**). “Kendi deyimleri ile Polis (Zarbo)...” (Başkomiser Yılmaz Ertunç, **Yankesicilik**). ZARBO diye de söylenir. Bk. ZARBO.

Görsel 1: *Büyük Argo Sözlüğü* (Tanıklarıyla) (2014, s. 319).

Öyküde argo dışında “lan (99/19, 100/10, 100/19, 101/6), manyak (100/10), bok (99/3), (100/19), karı (100/19), şerefsizim (100/20), vb.” gibi kaba sözlere; “enginar gibi bakmak (99/6), öfkeye ıhlamur dökmek(100/16)” gibi argo sözlüklerde bulunmayan Aktunç’un yaratıcılığını örnekleyen ifadeler de yer verilmiştir. Halk arasında argonun “kaba dil, teklifsiz konuşma” adı verilen dil düzeyleri ile karıştırıldığını belirten Mesut Şen, bir dil bilim terimi olan argo ile halkın zihnindeki argo kavramının aynı çerçevede bulunmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir (2002, s. 18). Dolayısıyla halktaki bu algı eserlere de yansımış; yazarlar eserlerini doğal ve gerçekçi kılmak için argo ile yer yer karıştırılan kaba sözleri, sövgü sözcüklerini argoyla bir arada kullanmışlardır. “Madi Hayat In the Dark”ta da öykü başkışisinin karakteri ve ait olduğu sınıf hakkında yeterli ipuçlarını veren sokak dili argo dışında kaba sözlerle gerçekçi kılınmıştır.

Öyküdeki her paragraf “*madiden bi yağmur biliyo musun*” soru cümlesi ile başlatılmıştır. Yazar, dokuz paragraf ve 63 satırdan oluşan bu küçük öyküde sokak dilini yansıtmak için dilin en az çaba yarasını (least effort) örnekleyen pek çok ifadeye yer vermiştir:

daa (daha), tel etmek (telefon etmek), ıslanım (ıslanayım), bi (bir), biliyo (biliyor), takmiycam (takmayacağım), giriyomuş (giriyormuş), diil (değil), diyen (diyeceksin), onnan (onunla), napim, napiyim (ne yapayım), biliyosun (biliyorsun), dimi (değil mi), yaticam (yatacağım), çalışacam (çalışacağım) diyo (diyor)...

Ek ve sözcük düzeyindeki bu eksiltmeler öykünün temasına ve organik yapısına son derece uygundur. Hulki Aktunç öyküsündeki dili inşa ederken argoyu eserin odağına yerleştirmiş, kaba sözler ve eksiltme gibi diğer unsurlarla da sokak dilini başarıyla öyküye yansıtmıştır.

2.1. “Madi Hayat In the Dark”ın Argo Lügatçesi

“Madi Hayat In the Dark”ın argo lügatçesinde karşılıkları verilen argo sözcükler öyküden alıntılanan tanık cümlelerle örneklendirilmiştir:

- annamak** (*anamak, anlamak*’tan) Anlamak, bilmek, hak vermek. “hiç bi şey annamadı öyle enginar gibi baktı”(99/6); “annadık çıktım şevkiden de bidaa gelen ne olsun dedik” (100/27).
- atmak** İçmek. “bi sıcak çay atardım” (100/3).
- attırmak** Vermek. “bi on kafa attırsan” (100/17).
- atlamak** Cinsel ilişkiye alet etmek, kullanmak, düzmek. “bi sevinim ben üstüne atliycam nerdeyse o gece biliyo musun” (100/30).
- ... ayaklarına yatmak** ... imiş gibi yapmak. “...tabi annem ağladı mağladı ama elden ne gelir ayaklarına da yattı...” (99/7).
- beleş** (<Ar. bilâşey’den) Parasız, bedava. “...bunlar adama beleş hava vermez...” (99/21).

- çakmak** Yıl sonunda bir ya da birkaç dersten başarısız olmak. “...yarım çakarsam hayatım kayar diyo bu bana...” (101/5).
- çalıştırmak** Vermek. “... bi binlik çalıştırdı aldım çıktım kekocum” (100/20).
- çekmek** İçki içmek. “...bi yudum kanyak uzattı çek lan dedi...”(99/20).
- dandik** (<Çing. Dand, “diş”ten?) Sahte, düşük nitelikli. “aradaki dandik koltukları da kapattık” (100/8).
- devriye gezmek** (<Ar+T.)Tur atmak. “lan ne adamsınız siz be köhneyken devriye geziyodunuz” (100/5).
- duvar** (<Far. divâr) Sağır, duyduğu halde duymazlıktan gelen (kimse). “seni arasam anan baban zati duvar” (99/17).
- fatihli** (Banknotun üzerindeki Fatih Sultan Mehmetten) Bin liralık para. “bifatihli var cepte onnan sana geldim” (99/11).
- hapçı** (<Ar.+T.) Uyarıcı, uyuşturucu, ağrı kesici hapları almaya alışmış (kimse). “neyse hapçılar naylon tente çekmiş gel lan ıslanma dedi biri” (99/18).
- hayatı kaymak** (<Ar.+T.) (Birisinin) işleri, sağlığı vb. eskisine oranla pek kötüye gitmek. “yarım çakarsam hayatım kayar çalışacam diyo bu” (101/5).
- kafa** (<Ar.) Bin lira. “bi on kafa attırsan ya bana na sana on kafa” (s. 100/17-18);“bi on kafa borç takılsana diyorum ben buna” (101/2).
- keko** (İng. cake’ten kek) Aptal, bön. “çalıştırdı aldım çıktım kekocum orda mı yaticam” (100/20) “ne bilim senin de o sıra bize uğradığını kekoyu aradım” (99/15).
- kelek** (<Far.) Kötü davranış, uygunsuzluk, dalavere. “ıslanım biraz dedim çıktım tenteden biliyo musun maksat bi kelek olmasın” (99/23).
- kesik** Yok. “attım kendimi dışarı hemen biliyo musun para kesik” (99/11).
- madı** Olumsuz, kötü, berbat. “gece de gece madibi yağmur neyse hapçılar naylon tente çekmiş gel lan ıslanma dedi biri gittim” (99/18).
- madiden** Olumsuz, kötü, berbat. “madiden bi yağmur biliyo musun yüzüme vura vura yürüyorum” (99/1);“madiden bi yağmur biliyo musun ıslandım mı sana solucan gibi” (99/12);“madiden bi yağmur biliyo musun manyak mıyım ben bu kadar ıslandım” (100/1); “madiden bi yağmur biliyo musun teyze madiden bi yağmur biliyo musun ama sen ne anlarsın teyze” (100/13);“madiden bi yağmur biliyo musun bana hızlı bir cinton ver diyorum serinlicen mi diyosun” (100/22); madiden bi yağmur biliyo musun sıklam oldum sana geldim” (100/28); madiden bi yağmur biliyo musun seraba gittim bi de evde değil mi” (100/31); madiden bi yağmur yağıyo biliyo musun evlat niye ağladın diyo şöför bana” (101/7).
- moruk** (<Erm. “sakal”) Yaşlı kimse, ihtiyar. “hani biliyosun bi gece senin moruğun takasında oturmuştuk” (100/7).

- sarkıtmak** Eylemek. “o sıra tam girişmişiz du bi dakika seraba bi telefon sarkıtayım mı diyicem demedim tabi” (99/9).
- takmak** Önem vermek, değer vermek. “ana mana baba mama takmiycam bugünden sonra” (99/2).
- takılmak** Vermek, borç vermek. “bi on kafa borç takılsana diyorum ben buna” (101/2).
- takılğan** 1. Belirli bir kahve, meyhane, diskotek vb. yerin sürekli müşterisi, müdavimi. “bi on kafa borç takılsana diyorum ben buna na sana takılğan diyo bu bana” (101/3).
2. Sürekli borç isteyen.
“köhneyi de yıktılar biliyosun ordaki takılğanlar da aldı nerelere” (100/4).
- toz olmak** Gitmek, kaçmak, ortadan yok olmak. “bu serap tel eden söylüyo buna bu arıyo bikaç yer daha toz ol diyo bana biliyo musun” (101/1).
- tüymek** Gitmek, def olmak. “evi arasam demin tüymüşüm seni arasam anan baban zati duvar” (99/16).
- uçmak** Bir uyuşturucu maddenin etkisi altında kendisinden geçmek, esrimek. “neyse hapçılar naylon tente çekmiş gel lan islanma dedi biri gittim ki bunlar uçalı çok olmuş” (99/19).
- yemek** Kandırmak. “...ne zaman yedik seni abi yapma diyorum” (100/24).
- yengen** “O kıza, o kadına ilgi gösterme, benim ilgim var” anlamında kullanılır. “ne de olsa biraz hatırım var yengenle attım kapağı içeri biliyo musun” (100/33).
- zarvo** (<Çing. zarvo, sol’dan) **krş. zarbo**. Polis, polis memuru. “hani bi ıssızlık ki zarvolar bile devriye gezmiyo” (100/10).

SONUÇ

Şiir, öykü, roman, deneme, sözlük gibi farklı türlerde eserler kaleme alan ve yazdığı eserlerle pek çok ödüle layık görülen Hulki Aktunç’un kökü, bir dil metropolü olan kozmopolit bir şehrin, zengin dokusunda geçen çocukluğuna, evi gibi gördüğü Kadıköy çarşısının çok dinli, çok dilli, renkli dünyasına dayanmaktadır. Yirmi küsur dilin konuşulduğu İstanbul ve Kadıköy’ün renkli dünyası Hulki Aktunç’u dile ve etimolojiye yönlendirmiş, edebiyat mahfillerinde onun “dil kuyumcusu”, “Türkçenin seramik ustası” gibi sıfatlarla anılmasını sağlamıştır. Aktunç, roman ve öykülerinde eserlerindeki kahramanların sosyal yapısına göre dil seçimi yapan hem arkaizme hem neolojizme dair sözcüklere yer veren, dili eserlerinin merkezine yerleştiren bir yazardır. Yaşadığı şehrin hakkını veren, “bütünsel edebiyat insanı” olmasını ve dil hassasiyetini Kadıköy çarşısında geçirdiği çocukluk ve gençlik yıllarına borçlu olduğunu söyleyen Hulki Aktunç’un argoya merakı küçük yaşlarda başlamıştır.

Aktunç “Yer Altı Destanları” adlı şiiri için “argonun şiirde varoluş biçimlerinin özeti gibidir” (2014: 400) ifadesini kullanmıştır. Bu bağlamda “Madi Hayat In the Dark” için de “argonun öyküde varoluş biçiminin özeti, argonun öyküdeki sureti” ifadesini kullanmak

yersiz olmayacaktır. Nitekim Aktunç'un diğer eserlerinde argo öyküden çıkarıldığında eserlerde büyük değişiklikler olmazken bu öyküde argo öykünün odağındadır ve başlıktan yapı unsurlarına, kurgusuna kadar öykünün her satırında varlığını hissettirmektedir.

"Madi Hayat In the Dark", *Büyük Argo Sözlüğü* için yüz binlerce sayfa tarayan ve yerli-yabancı yazarların eserlerinden tanık cümleler aktaran Aktunç'un kendi öyküsünden de yararlandığını göstermesi bakımından önemli bir öyküdür. Öyküde genel argonun yanında suç dünyası alanından serseri argosuna ve uyuşturucu argosuna, cinsel dünya alanı argosuna, kapalı dünyalar alanı argosundan öğrenci argosuna, azınlık alan argosundan göçmen argosuna dair sözcükler kullanılmıştır. Aktunç, öykünün başkişisini ve onun çevresini göz önüne alarak kabadayı argosunu örnekleyen sözcüklere daha fazla yer vermiştir.

Çalışmada yer alan öykünün tanıklı argo lügatçesinde sırasıyla tanım, tanık cümle, sözcüğün öyküde geçtiği sayfa ve satır numarası belirtilmiştir. Öykünün tüm söz varlığı incelendiğinde argo dışında kaba sözlere de yer verildiği görülmüştür. Öykünün bütününde kahraman, sosyal sınıfına ve yaşına uygun bir dil ile konuşturulmuştur. Öyküde kullanılan eksiltmeler, kaba ve argo sözlerle asi gencin konuşma dili gerçekçi kılınmıştır. Böylelikle Aktunç, öyküdeki gencin iç dünyasını annesi, ablası, teyzesi, kız arkadaşı, arkadaşları ekseninde ve sosyal hayatından soyutlamadan vermiştir. Yazar gündelik hayatı, sokağı seçtiği sözcük kadrosu ve argo ile edebiyata taşımıştır. Edebiyatı kendisine yönelik bir argo olarak gören yazar kalbinin argosunu bu öyküde de ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Aktunç, H. (2000). *Toplu öyküler II, Bir yer göstericinin hayatı, güz her şeyi bilir*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aktunç, H. (2001). "Bir sözlük üzerine sözcükler", *Kadın argosu sözlüğü (Filiz Bingölçe, haz.)*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Aktunç, H (2009). *Bir Kadıköy'öğlü*. İstanbul: Heyemola Yayınları.
- Aktunç, H. (2014). *Büyük argo sözlüğü (tanıklarıyla)*. 9. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dankoff, R. (2008). *Evlîyâ Çelebi seyahatnâmesi okuma sözlüğü*. (Semih Tezcan, çev.). İstanbul: YKY yayınları.
- Devellioğlu, F. (1982). *Türk argosu*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Ekici, A. (2009). "Meraklis". *Kitaplık*, 26 (202), Mart Nisan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 5-13.
- Kıraç, R. (2008). *Hulki Aktunç yoldaşım 40 yıl*. İstanbul: Say Yayınları.
- Laut, J. P. (2005). *Zur sexuellen lexik des Türkertürkischen, studia etymologica*

cracoviensia. Vol. 10, 69-122, ISSN: 1427-8219. e-2084-3836.

Meydan Larousse (1992). *Meydan Larousse ansiklopedisi*. 2. Cilt, İstanbul: Meydan Yayınevi.

Öner, H. (2019). *Bir dünya cenneti Kadıköy ve edebiyatımız*. Ankara: Gece Kitaplığı.

Özkan, N. (2002). "Gizli dil olarak argonun fonksiyonu üzerine". *Türk Kültüründe Argo*. E. Gürsoy-Naskali & G. Sağol (Edt.). *Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayını (Sota)*, Hollanda, 23-30.

Sağol, G. (2002). "Argo sözlükleri". *Türk kültüründe argo*. E. Gürsoy-Naskali & G. Sağol (Edt.). *Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayını (Sota)*, Hollanda, 73-92.

Söğüt, M. (2004). "Hulki Aktunç ile söyleşi". *Varlık*, Şubat, İstanbul 2004, 14.

Şen, M (2002). "Argo üzerine". *Türk kültüründe argo*. E. Gürsoy-Naskali & G. Sağol (Edt.). *Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayını (Sota)*, Hollanda, 73-92.

Tietze, A. (2002). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügatı*. (1), A-E, İstanbul) Türkiye Bilimler Akademisi.

Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.

Vahapoğlu, B. (2019), "Bir Hulki Aktunç biyografi tasarımı". *Kitap-lık*, 26 (202), Mart Nisan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 5-13.

Elektronik Kaynaklar:

14 Nisan 1999 tarihli Sedef Kabaş ile Portreler Programı, <https://www.youtube.com/watch?v=xEzluUgubCs> adresinden erişildi. (Erişim tarihi 14/06/2019)

Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla), 12. Baskı, tanıtım yazısı, <http://kitap.ykykultur.com.tr/kitaplar/buyuk-argo-sozlugu-taniklariyla> adresinden erişildi. (Erişim tarihi: 17/07/2019)